

ساخت‌وساز به‌بهای فرونشست کاخ گلستان

وحید شهاب

کشنکر و متخصص برنامه‌ریزی شهری در بافت‌های تاریخی

در ماه جاری، درباره دغدغه و پروژه نگران‌کننده‌ای با نام «مروی سستَر (خان‌عالی)» در مجاورت مجموعه جهانی کاخ گلستان در تهران صحبت کردیم؛ پروژه‌ای که می‌تواند زمینه‌ساز خروج کاخ گلستان از فهرست میراث جهانی یونسکو شود. این بار می‌خواهیم موضوع را از زاویه‌ای دیگر و خطرناک‌تر بررسی کنیم؛ فرونشست زمین، که یکی از معضلات جدی شهر تهران است. ساخت‌وساز در بافت‌های تاریخی همواره مورد نگرانی دوستداران میراث فرهنگی و فعالان شهری بوده است، زیرا هرگونه تصمیم دراین‌زمینه نیازمند نگاهی جامع و دقیق به مسائل مختلف است. همان‌طور که در مصوبات شورای عالی شهرسازی و معماری و سایر قوانین مشابه بر لزوم تهیه طرح‌های ویژه حفاظت و احیای بافت‌های تاریخی و تدوین پیوست‌های پدافند غیرعامل در طرح‌های توسعه و احیا تأکید شده است، در پروژه مذکور شاهد بی‌توجهی به تأثیرات آن بر ابنیه و بافت پیرامون هستیم.

مجموعه جهانی کاخ گلستان در مرکز تاریخی و مترکام تهران قرار دارد و بستر آن از لایه‌های آبرفتی نرم و ریزدانه تشکیل شده و به‌دلیل وجود قنوات قدیمی، از سامانه پیچیده جریان آب زیرسطحی برخوردار است. در چنین بستری، هرگونه تغییر در فشار جانبی خاک یا جهت حرکت آب‌های زیرزمینی می‌تواند موجب نشست موضعی، ترک در دیوارهای خشتی و آجری و فرسایش پی ابنیه تاریخی پیرامون شود. در پرونده ثبت جهانی کاخ گلستان، عوامل و خطرات آسیب‌زا همچون فشارهای توسعه‌ای، محیطی، بلایای طبیعی و تأثیرات همجاری با بازار تهران و راسته بازار ناصرخسرو از جمله افزایش تراکم ساخت‌وساز و فشارهای ناشی از فعالیت‌های پشتیبان بازار و تأثیرات تدریجی بلندمدت، به‌عنوان تهدیدی برای ابنیه کاخ گلستان مطرح شده است. همچنین پلاک مذکور در حریم قنات مهرگرد و در فاصله کمتر از ۲۵ متر از آن قرار دارد و طبق مستندات تاریخی، میدانگاه شمس‌العمار پیش‌تر تظاهر این قنات بوده و آب آن در دسترس شهروندان بوده است. مطالعات مرکز تحقیقات راه، مسکن و شهرسازی و سازمان پیشگیری و مدیریت بحران تهران در سال ۱۴۰۳ نیز این محدوده را به‌عنوان پهنه بسیار پرخطر در برابر فرونشست معرفی کرده است. تمام این موارد و فاصله کمتر از ۵۰ متر پروژه تا بنای شمس‌العماره، ضرورت انجام اقدامات پیشگیرانه و مطالعات مدل‌سازی ژئوتکنیکی دقیق، شناسایی مسیر قنوات تاریخی، بررسی جریان آب زیرسطحی و تأثیر بارگذاری ساختمان‌های جدید بر پایداری سازه‌های تاریخی را پیش از هرگونه گودبرداری تأکید می‌کند. باتوجه به مجوز صادره توسط مدیرکل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی استان تهران در روزهای اخیر، احداث چهار طبقه زیرزمین به عمق ۱۷ متر در این پروژه مجاز شناخته شده است که با احتساب فونداسیون، عمق گودبرداری نزدیک به ۲۰ متر خواهد بود. حال این پرسش مطرح است که باتوجه به تجربه پروژه اطلس‌مال نیاوران و تأثیر آن بر کاخ صابرقرائیه، آیا مالک نباید پیش از صدور مجوز، ملزم به انجام مطالعات فنی زمین‌شناسی، ژئوتکنیکی و هیدروژئولوژیکی می‌شد؟

همچنین این سوال از وزارت مربوطه، به‌ویژه مدیر پایگاه‌های ملی و جهانی و مدیر ثبت آثار و حفظ و احیای میراث که تجربه مدیریت در اصفهان را داشته‌اند، مطرح است: آیا تجربه کاهش آب‌های زیرزمینی و تأثیر آن بر میدان جهانی نقش جهان و ترک‌های سازه‌ای مسجد امام و کاخ عالی‌قاپو و فرونشست خیابان هشت‌بهشت اصفهان و تأثیر ساخت‌وسازهای اطراف بر این بافت، فراموش شده است؟ برای حفظ ارزش جهانی و منحصر‌به‌فرد مجموعه جهانی کاخ گلستان و پیشگیری از آسیب‌های مشابه در ابنیه تاریخی، از جناب آقای وزیر محترم میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع‌دستی و وزیر محترم راه و شهرسازی تقاضا می‌شود، فوراً دستور توقف پروژه را تا زمان انجام مطالعات فنی، کارکردی، میراثی و ژئوتکنیکی صادر کنند، زیرا بی‌شک در بلندمدت، ادامه پروژه می‌تواند آثار غیرقابل جبرانی بر جای گذارد.

جامعه

COMMUNITY

۱۲

تکس: داداود قهردار، ایستا

به‌دنبال خودسوزی یک جوان ۲۳ ساله در اهواز، شهردار منطقه ۳ این شهر و مسئول اجرائیات شهرداری این منطقه بازداشت و به‌قید وثیقه آزاد شدند

قصه اعتراض «احمد»

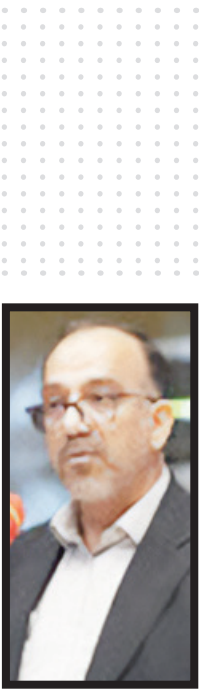
دادستان اهواز: شهرداری براساس دستورمقام قضایی عمل نکرد

پیگیری‌های متعدد عوامل شهرداری اهواز متأسفانه مجدداً بهره‌بردار از تمکین امتناع می‌کند؛ لذا پس از مراجعه حضوری عوامل شهرداری جهت گفت‌وگو با بهره‌بردار برای حل موضوع، عوامل شهرداری در حین گفت‌وگو (بدون هیچ‌گونه درگیری فیزیکی) متوجه وقوع آتش‌سوزی در رستوران می‌شوند که با اقدام به‌موقع تعدادی از نیروها و ورود به رستوران موفق به مهار آتش می‌شوند. متأسفانه در این حادثه احدی در رستوران دچار سانحه سوختگی می‌شود که پس از اعزام فوریت‌های پزشکی به بیمارستان منتقل می‌شود. یادآور می‌گردد، عوامل شهرداری منطقه سه هیچ‌گونه اقدام قهری انجام نداده و صرفاً جهت گفت‌وگو و حل مسئله به‌صورت مسالمت‌آمیز به محل یادشده اعزام شدند، روز شنبه روابط عمومی شهرداری اهواز در پاسخ به پیگیری‌های روزنامه هم‌میهن و تلاش برای بررسی ادعاهای مطرح‌شده و گفت‌وگو با رئیس سازمان خدمات شهری و سایر مسئولان این حوزه، اعلام کرد که این سازمان «عجالتاً تمایلی به صحبت درباره این موضوع ندارد».

این سازمان با انتشار تصاویری از اخطارهای پی در پی، مطرح کرده است که خانواده بالدی (عبدالسیدی) از تمکین به اخطار تخلیه مغازه امتناع کرده‌اند. طبق این تصاویر مجاهد بالدی، پدر احمد از سال ۱۳۸۴ با سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری اهواز قراردادی برای فعالیت در این منطقه داشته که ۱۵ تیرماه امسال به پایان رسیده است باین‌حال او به هم‌میهن می‌گوید به‌دلیل هم‌زمانی مراسم سالگرد مادرش با آخرین فرصت تخلیه مغازه، از رئیس سازمان خدمات شهرداری و معاون دادستان درخواست کرده که به او فرصت بیشتری دهند، اما آنها در نهایت با این درخواست موافقت نکرده‌اند. او تأکید می‌کند که احمد به دلیل رفتار ماموران شهرداری و واکنش به برخورد آنها با مادرش، در مغازه‌ای که درهایش بسته شده بود، اقدام به خودسوزی کرده است. تأکید بر رخ ندادن درگیری فیزیکی از سوی ماموران شهرداری در شرایطی صورت می‌گیرد که خانواده احمد بالدی نیز ادعایی در‌باره وقوع این درگیری مطرح نکرده‌اند. شهرداری تصاویری از قرارداد بین این سازمان با مجاهد بالدی (عبدالسیدی) منتشر کرده تا نشان دهد مهلت قرارداد ده ۲۰ ساله او به‌عنوان مستاجر رستوران غذاخوری واقع در پارک زیتون کارمندی در تاریخ ۱۵ تیر امسال به پایان رسیده و در آن تأکید شده است که او هیچ مجوزی برای تعمیرات نداشته و نسبت به تسویه حساب مالی و جلوگیری از تعمیرات اقدام کند، در غیر این صورت اقدامات قانونی انجام می‌شود.

پس از اقدام به خودسوزی احمد، عصر ۱۵ آبان تجمعی اعتراضی در بیمارستان طالقانی اهواز برگزار شد و معترضان در حضور استاندار خوزستان، محمدرضا موالی‌زاده، خواستار برکناری شهردار این شهر و محاکمه عوامل خودسوزی احمد شدند.

پیش از اقدام به خودسوزی احمد بالدی، در ماه‌های اخیر دو اقدام به خودکشی دیگر در خوزستان رسانه‌ای و یک‌هفته پیش از آن هم تصاویری از درگیری ماموران شهرداری اهواز با دستفروش‌های کوی گلستان منتشر شد. هشتم شهریورماه سال جاری، «محمد شاوردی» جوان ۲۶ ساله اهل شهرستان شادگان واقع در استان خوزستان به‌دلیل مشکلات در محل کار خود مقابل فرمانداری این شهرستان با بن‌زین خود را به آتش کشید. او پس از این اقدام به بیمارستان شادگان، سپس

امیر خلیان دادستان عمومی و انقلاب اهواز:

معاون دادستان اهواز

به کلاتری محل دستور می‌دهد که تخلیه این واحد با رعایت کامل موازین قانونی، حقوقی، شهروندی، صیانت از اموال نامبرده، در زمان مناسب و بدون هیچ‌گونه تنش انجام شود. شهرداری بدون توجه به تأکیدات مقام قضایی، شروط تعیین‌شده و به‌صورت خودسرانه و در زمان نامناسب مجدداً برای تخلیه این واحد به محل موردنظر مراجعه می‌کند. این جوان ظاهراً از قبل مقداری بنزین را تهیه و در مغازه نگهداری کرده بود که متأسفانه در حین عملیات تخلیه مغازه، اقدام به خودسوزی می‌کند. براساس فیلم‌هایی که دوربین‌های مداربسته از محل حادثه ضبط کرده‌اند، آتش بلافاصله توسط عوامل اجرائیات شهرداری خاموش و این جوان به مراکز درمانی منتقل می‌شود،» طبق توضیحات دادستان اهواز، شهردار و مسئول اجرائیات شهرداری منطقه ۳ در‌حال حاضر با قرار وثیقه آزاد هستند. برای سه نفر دیگر نیز دستور جلب به دادرسی صادر شده است. چند نفر نیز که در فضای مجازی به‌دنبال ایجاد تنش و آشوب بودند نیز در‌حال حاضر با قرار کفالت آزاد هستند. او تأکید کرده بود که شهرداری در این حادثه براساس دستور مقام قضایی عمل نکرده است و برای این دو مسئول شهرداری منطقه ۳، قرار نظارت قضایی صادر شده و در‌حال حاضر از حضور در محل کار خود محروم هستند تا به تخلفات آنها رسیدگی شود.

سه‌روز بعد از اقدام به خودسوزی احمد بالدی، شهرداری اهواز در اطلاعیه‌ای اعلام کرد: «شهرداری اهواز در راستای اجرای طرح عمران و توسعه فضای سبز پارک زیتون و باتوجه به درخواست‌های متعدد مردم و دستگاه‌های نظارتی همچنین سپری‌شدن مدت زیادی از اتمام قرارداد رستوران احداث‌شده در پارک زیتون و ارسال اخطاریه‌های متعدد درخصوص تخلیه از طریق کلاتری محل، همچنین الصاق بن نسبت به اطلاع‌رسانی مورد ذکرشده در محل اقدام کرده است. پس از

به بیمارستان طالقانی اهواز منتقل شد، اما در نهایت، امروز؛ شانزدهم شهریورماه جان خود را از دست داد. ۱۲ آبان‌ماه امسال هم خبر خودکشی کمال بالدی، اهل اهواز منتشر شد. او پیش از این در شرکت صنایع فولاد اهواز مشغول به کار بود، حدود یک سال پیش از سوی پیمانکار این شرکت اخراج شده و از آن زمان با تنگدستی و بیکاری روبه‌رو بوده است. این شرایط او را ناچار به سفر به عراق برای کار کرد، اما به‌دلیل فشارهای روحی و مالی، سرانجام به زندگی خود پایان داد.

حالا عبدالنبی عباسی، وکیل خانواده بالدی به «هم‌میهن» می‌گوید که تحقیقات پرونده شکایت خصوصی خانواده بالدی آغاز شده است: «اقدامات قضایی در حال انجام است و احضار و تفهیم اتهام برخی افراد هم از لحاظ جنبه عمومی و عاملیت در جرم صورت گرفته است. مواردی که ما به‌عنوان شکایت خصوصی مطرح کردیم، بسیار بیشتر است و تحقیقات قضایی خاص خود را دارد. درمجموع این دو پرونده به یک شعبه ارجاع شده‌اند و در مسیر تحقیق قرار دارند.»

▼ قانون حق را به شهرداری می‌دهد

یک کارشناس شهری در گفت‌وگو با «هم‌میهن» می‌گوید که یکی از وظایف شهرداری، برطرف‌کردن سدمعبر از معابر با روشی انسانی است و از ابتدا نباید اجازه دهد که این اتفاق رخ دهد. علاوه بر این، اگر اعمال قانون از سوی شهرداری با خشونت صورت گیرد خلاف است، اما درمجموع در بسیاری از این خشونت‌ها به نحوه عکس‌العمل طرف مقابل هم بستگی دارد. او اعتقاد دارد که این نکته نباید نادیده گرفته شود که در بسیاری از شهرهای بزرگ، بسیاری از معابر و فضاهای عمومی توسط گروهی از دستفروش‌ها به خلاف گرفته می‌شود و ایراد اصلی این است که مسئله سدمعبر به‌صورت کامل برای همه جا نمی‌افتد: «همه از حضور این سدمعبرها آزرده می‌شویم و به‌همین‌دلیل باید برای افکار عمومی و مسئولان جا بیفتند که به اعمال وظیفه شهرداری برای رفع سدمعبر کمک کنند، باین‌حال اما شهرداری هم نباید خشونت خلاف قانون به خرج دهد. در کشورهای دیگر این شیوه از دستفروشی در خیابان‌ها دیده نمی‌شود و در برخی موارد هم برحسب نیاز به افراد برای دستفروشی مجوز داده می‌شود.» او اضافه می‌کند که در بحث دستفروشی، قانون حق را به شهرداری می‌دهد: «این پدیده بین دستفروش‌ها و کسبه، تضاد منافع ایجاد می‌کند و جلوی کار آنها را می‌گیرد. اگر قانون وجود نداشته باشد، این رویه به درگیری بین کسبه و دستفروشان منتهی می‌شود. سدمعبر، غیرقانونی است و طبق قانون شهرداری‌ها، یکی از وظایف این نهاد رفع سدمعبر است و موظف است جلوی آن را بگیرد. برطرف‌کردن پدیده دستفروشی هم برعهده دولت است، با این‌حال اینکه گاهی بر‌خورد‌های خلاف‌قانون صورت می‌گیرد، موردآیند نیست.»

این کارشناس شهری می‌گوید که علاوه بر مسئله دستفروشی، شهرداری با کسبه‌ای روبه‌روست که برخی از آنها در پیاده‌روها کالاهایشان را می‌چینند؛ درحالی‌که پیاده‌رو عمومی است و این اقدام آنها در عبورومرور مردم اختلال ایجاد می‌کند: «در کنار این دو مسئله، شهرداری با فعالیت مغازه‌هایی مواجه است که به‌صورت غیرقانونی فعالیت می‌کنند. نکته سوم هم موردی مانند اتفاقی است که در اهواز رخ داده است و هنوز مشخص نیست شهرداری یا چه مجوزی به صاحب این مغازه آش و حلیم فروشی، مجوز فعالیت در یک پارک عمومی را داده است؟ این مغازه ۲۰ سال در این نقطه از پارک فعال بوده و حالا شهرداری به او می‌گوید، قراردادش به پایان رسیده و بارها به او اخطار داده است. ازسوی دیگر در این شرایط منافع مردم را هم باید در نظر بگیریم؛ چون آنها از پارک استفاده می‌کنند.» او می‌گوید اینظر قانون، شهرداری باید به‌سرعت سدمعبر را برطرف کند و در این اتفاق باید این نکته را هم در نظر بگیریم که از نظر انسانی، شهرداری چندبار به صاحب مغازه اخطار داده است: «در این شرایط که شهرداری می‌خواهد شهر را برای مردم تمیز نگاه دارد و آن را در اختیارشان قرار دهد، یک‌نفر در بخشی از این فضای عمومی که جزو اموال شهر است، کاسبی می‌کند، نمی‌شود شهرداری سال‌ها گوشه‌ای از یک محیط عمومی مانند پارک را در اختیار مردم قرار دهد.»

▼ بی‌توجهی به درخواست تمدید مهلت تخلیه

مجاهد بالدی، پدر احمد هم در گفت‌وگو با «هم‌میهن»، جزئیات حادثه را روایت می‌کند: اتفاقی که در غذاخوری محل کسب آنها در پارک زیتون کارمندی اهواز در تاریخ ۱۲ آبان‌ماه رخ داده است. او صبح همان روز برای پیگیری درخواست تمدید مهلت تخلیه مغازه به سازمان خدمات شهری شهرداری اهواز مراجعه کرده است. «روزهای دوشنبه و چهارشنبه کلاس‌های احمد از ساعت ۸ صبح شروع می‌شود و تا شش بعدازظهر ادامه دارد. آن روز هوای اهواز آلوده بود، ساعت ۹:۳۰ قرار بود کلاس‌اش برگزار شود. ساعت ۹ هر دو از خانه بیرون آمدیم و من را به سازمان خدمات شهری برد. به ما اطلاع داده بودند که می‌خواهیم مغازه شما را تخریب کنیم و من می‌خواستم از آنها یک هفته مهلت بگیرم؛ چون پنجشنبه همان هفته اولین سالگرد درگذشت مادر بود. اول رفته فرم‌انداری ولی فرماندار نبود. بعد از آن سراغ مسئول خدمات شهری رفتم و به او گفتم سالگرد مادرم است و تا جمعه به من فرصت دهید، بعد از آن وسایلم را می‌برم بیرون و شما مغازه را خراب کنید. من یک خانواده هشت نفره با شش فرزند دارم، دو فرزند دانشجو دارم، سه دختر ورتشکار دارم و در استان نخبه‌اند. یکی از آنها شش سال پیاپی تکنیکی‌ترین بازیکن استان خوزستان شده است. به او گفتم من به این جامعه